

Fritz Johnsen

Leder

PP-tjenestens faglige bidrag

Ansvarlig redaktør av Psykologi i Kommunen, Jan G. Mossige, har i sitt innlegg "Blir foreldre tatt på alvor av PPT" (Psykologi i Kommunen, 4/13) samlet en del kommentarer fra foreldre til elever med språkvansker (primært av spesifikk natur) - om deres erfaringer med barnehage, skole og PPT. Han innleder sin artikkel med å sitere fra sluttrapporten til prosjektet "Kartlegging av kompetansen i PP-tjenesten" (Nordlandsforskning), der hovedkonklusjon er at PP-tjenesten har svært god faglig kompetanse, men at tjenesten bør utvikle kompetanse for å komme tettere på lærerne i skolen og barnehagene, samt en nødvendig økning av juridisk kompetanse og kompetanse for vurdering av læring. Konklusjonen til Nordlandsforskning kan være diskutabel, noe til dels både Mossiges kommentar og foreldrenes erfaringer vitner om. Foreldrene uttrykker stort sett tilfredshet med PP-tjenesten, men det pekes også på at PPT ikke alltid tar skikkelig faglig tak i arbeidet med deres barn. Det mer enn antydes at PPT's kompetanse på området spesifikke vansker kan være begrenset – ja så begrenset at den i noen tilfeller ikke rekker til å vurdere en adekvat viderehenvisning. Det andre punktet – nærhet mellom fagpersonell i barnehage, skole og PP-tjeneste, kan ifølge Mossige også trenge en nærmere belysning. Det viktigste punktet mht nærhet når det gjelder ressursene rundt elevene, nemlig foreldrene - vurderes ikke i rapporten. Foreldrene er som kjent også en formell part i skolevirksomhet.

Det kan med andre ord være spørsmål om hvilken fagkompetanse PP-tjenesten trenger for å møte sine utfordringer (i særlig grad spesifikke tilstander), og hvilke prioriteringer som må ligge i begrepet nærhet. Punktene henger sammen. Det ene avhenger av det andre, og foreldrenes erfaringer synes å tyde på akkurat det. Det pedagogiske arbeidet i norsk skole hviler på standardtiltak – det vil si tiltak som i hovedsak er knyttet til normalutvikling med tilhørende teoribaserte pedagogiske tiltak. Innenfor dette tilbudet ligger det riktignok noe differensiering mht tempo, konkretisering, dagligdagsintegrering m.v. - differensieringstiltak som i hovedsak er av kvantitativ natur. Ser en på avviksgruppen, vil elever med generelle vansker kunne ha utbytte av slike tilpassede standardtiltak. Problemet oppstår når vi møter elever med store avvikende lære- og utviklingsforutsetninger – elever med spesifikke vansker. Dette er elever som på aktuelle områder ikke har eller har hatt en normalutvikling. Sprikene i forutsetninger er store – også innenfor samme vanskeområde (eks. spesifikke matematikkvansker). De pedagogiske oppleggene blir selvsagt like forskjellige. Å møte denne elevgruppen med standardopplegg vil ha lite med tilpasset opplæring å gjøre. På dette området må en faktisk finne ut av forutsetningene til den enkelte elev før en kan

si noe om pedagogikken. Eller for å si det på en annen måte - en må vite hvilken hjelp en elev trenger før en kan hjelpe han eller henne. Skoleverket enten det gjelder førskole eller skole, har utprøvde og relativt gode standardopplegg for størsteparten av elevflokkene. Skolepersonalet mangler imidlertid den type kompetanse som kan avdekke store avvikende forutsetninger hos elevene – og avdekke dem på en slik måte at en kan etablere en tilpasset kognitiv reorganisering pedagogisk. Skolens personell trenger derfor et faglig supplement fra PP-tjenesten på dette området. Har så PP-tjenesten bygget opp denne kompetansen?

PP-tjenesten har mye god kompetanse, men på dette området er kompetansen for svak (noe som også gjelder helsevesenets fagteam). Vel nok varierer kompetansen noe fra PP-kontor til PP-kontor – og fra funksjonsområde til funksjonsområde, men den omfattende utredningskompetanse dette arbeidet forutsetter mangler i stor grad. Tjenesten har derimot viten om ulike spesialpedagogiske standardopplegg for elevgrupper med ulike funksjonshemninger. Nordlandsforskning burde kanskje ha sett litt nærmere på hvilken kompetanse en slik tjeneste må ha for å være supplerende. Det er jo en viss avstand fra deres konklusjon om at PP-tjenesten har svært god kompetanse - og til at den i stor grad mangler den viktigste suppleringskompetansen. Suppleringsfunksjonen er for øvrig det sentrale i nasjonens plan- og tiltaksoppbygging (LEON-prinnsippet).

I offentlige dokumenter fremgår det også at systemarbeid skal prioriteres. Systemarbeid i skolen bygger i hovedsak på ei målsetting om tilpasset skoletilbud for den enkelte, nedfelt gjennom systemer og arbeidsmetoder som møter hele spredningsspekteret i klassen. Hvordan skal man realisere dette for en elevgruppe der en for noen elevers vedkommende i stor grad kan være uvitende om individuelle forutsetninger og dermed avskåret fra grunnlaget for funksjons- og systemoppbygging.

Så til ”nærhet”. Feil opplegg for den enkelte kompenseres bare i begrenset grad på akse fjern – nær. Nærhet kan ha kvaliteter i seg, uten at det nødvendigvis i vesentlig grad kompenserer for misstilpasning ved feilslåtte pedagogiske opplegg – i regelen standardopplegg. Det resulterer ofte i en situasjon som ikke er uvanlig for elever med spesifikke problemer – ren oppbevaring i en varm og nær pedagogisk atmosfære. Med kvalifiserte utredninger og påfølgende pedagogiske reorganiseringer, vil PP-tjenesten nødvendigvis måtte bruke mer tid på den enkelte elev i forhold til dagens mange standardopplegg. Systemarbeidet vil til gjengjeld gjennom en utredningstilnærming stå på et trygt faglig elevgrunnlag, i motsetning til dagens ofte oppskriftsbaserte og generelle teoretiske basis. Foruten en økning i kompetanse og kapasitet må styringssystemene for tjenesten reorganiseres for å opprettholde en troverdig sakkyndighetsfunksjon (sikkerhetsnett for elever med vansker). Skal man ha en uavhengig sakkyndighetsfunksjon, kan man ikke styres av dem en skal kontrollere - eksempelvis et styringsorgan som består av administrativt personell fra skoleetaten (noe som ikke er helt uvanlig i dag).

Det forebyggende aspektet for elever med spesifikke vansker går ifølge offentlige meldinger i stor grad på akse tidlig – sen innsats. Tidlig innsats med feil pedagogisk tilnærming gjennom standardtiltak blir ofte resultatet pga manglende utredningskompetanse. Uten å vite hva en skal hjelpe en unge med og hvordan, kan tidligheten føre til at en forlenger en skolekarriere preget av misstilpasning. Det er på høy tid at vi griper fatt i disse spørsmål på en måte som kan føre til at ungene får den tilpassede opplæring som er lovfestet.

Nordlandsforskning har funnet at PP-tjenesten trenger å forsterke tjenestens juridiske kompetanse – herunder kompetanse på vurderingsforskriftene. Det er sikkert noe i dette, men forskriftene er av relativt enkel karakter og ved behov en grei sak å få på plass. Andre kompetanseområder krever imidlertid oppmerksomhet. Uten den nødvendige faglighet på plass, blir de juridiske kjørereglene temmelig uinteressante.

PP-tjenesten arbeider mange steder under svært vanskelige forhold. Systemer for kompetanseheving mangler i stor grad. Tverrfagligheten er sterkt svekket. Psykologene er i stor grad ute av tjenesten. Forvaltningen rundt tjenesten er i mange høve slik at det genereres konflikter - ofte av hemmende og ødeleggende karakter. Til tross for alle disse problemene, har personellet i tjenesten taklet de mange utfordringer på en imponerende måte. Det er eierne som skal sørge for nødvendig kompetanseoppbygging og kapasitet. På dette området trenger vi en grundig opprydding og styrking. Hvis ikke dagens eiere makter å løse oppgaven (pålagt av Stortinget), bør en vurdere å forsterke overordnet styring eller gi oppgaven til alternativ eier.

Fritz Johnsen